

Dejan Grba

WHERE THE PYRAMID MEETS THE EYE¹

Paradoksi umetničkog aktivizma

Karijera Rokyja Ericksona, od pionira psihodeličnog roka (**13th Floor Elevators**) do paranoidnog šizofreničara, je jedan od primera fenomena koji Jean Baudrillard naziva precesijom (preticanjem) simulakruma u kojem simulacija nekog događaja, naizgled paradoksalno, nastaje pre tog događaja (koji tek treba da se desi da bi mogao bude simuliran).

U tom kontekstu mogu se posmatrati i kritikovati aktivističke umetničke prakse i strategije koje su u stalnom riziku da budu apsorbovane i instrumentalizovane od strane sistema koje imaju ambiciju da kritikuju i podrivaju. Taj kontekst je ilustrovan zapažanjem Francisa Forda Coppole: "The far-out art of the past becomes the wallpaper of the future"² i ranijim zapažanjem Marcela Duchampa da umetnička dela imaju vremenski ograničenu delotvornost, da stare i umiru.³

Umetnost svakako nije suštinski disfunkcionalna i može da ima izvestan politički i ekonomski uticaj. Jedan od ključnih motiva za umetničko stvaralaštvo je potreba za novim i za promenom, koja može biti formulisana od strane umetnika i prepoznata od strane publike kao društvena ili politička inicijativa. U tom smislu, svaka umetnost ima izvestan aktivistički potencijal. Sa druge strane, uslovljenost umetnosti kao biološkog i ekonomskog luksuza ograničava njenu delotvornost i uticaj. Identitet i društvena pozicija umetnosti su uvek značajno ako ne i presudno određeni širim ekonomskim i političkim okolnostima sveta u kojem nastaje, i kreću se na skali između autonomije i oportunističke.

Složenost i raznovrsnost ljudskog iskustva uz marginalnost umetničke scene po pravilu lokalizuju (prostorno i vremenski) aktivističku umetnost i svode je na eksces ili senzaciju. Život je uvek zanimljiviji od umetnosti (ili bilo kog drugog izolovanog područja ljudskog iskustva), ali je umetnost potrebna i umetniku i publici da bi se to

osvešćivalo i uvažavalo. Ona odražava specifično ljudsku potrebu da prevaziđe sopstvene biološke odrednice. Kao što ističe neurofiziolog Vilayanur S. Ramachandran, citirajući Thomasa Henryja Huxleya:

Nismo anđeli, već samo sofisticovani bezrepi primati. Pa ipak, osećamo se kao anđeli zarobljeni u životinjskim telima i žudimo za transcendencijom stalno pokušavajući da zamahnemo krilima i odletimo, što je zaista neobična situacija ako o njoj razmislimo.⁴

Dva moja teksta na temu društveno-aktivističke pozicije umetnosti:

Dejan Grba, *(H)activism Inc.*, Politika, Kultura - Umetnost - Nauka br. 11/LII, 28 jun, str. 06-07, Beograd, 2008.

Dejan Grba, *Očaravajuće nepredvidljiv scenario*, uvodno izlaganje na konferenciji *Misliti Evropu – diskursi i modeli održanoj na izložbi Scenariji o Evropi: Scenario 3*, GfZK, Lajpcig, 2012.

Umetnici: Victor Burgin, Adbusters, Hans Haacke, Billboard Liberation Front, Graffiti Research Laboratory, Institute for Applied Autonomy, S-77CCR Consortium, Alexander Lehman, Nikoleta Marković i Žolt Kovač, The Yes Men, Brian Springer, Apsolutno, Molleindustria, Paolo Cirio & Alessandro Ludovico. Videti radove Artura Žmijewskog i dokumentaciju projekata *Naša zgrada* (emisija na radiju B92) i *Fluks* (serija izložbi) beogradskog umetnika-aktiviste Nebojše Milikića.

Bonus video: Gillo Pontecorvo, *La Battaglia di Algeri*, 1966; Ben Lewis, *Art Safari: Santiago Sierra*, 2004 i Lucy Walker, *Waste Land: A Vik Muñiz Documentary*, 2010 (aproprijacija i manipulacija).

---

¹ Deo naslova memorijalnog albuma *Where the Pyramid Meets the Eye: A Tribute to Roky Erickson*, Sire, 1990.

² Francis Ford Coppola, komentar filma *Apocalypse Now*, 1979, *Full Disclosure Edition* Blu-ray, Lionsgate Films, 2010.

³ Nav. prema Tomas MekEvili, *Empirijsko mišljenje*, Projekat br. 5, Prometej, 1995, str. 21-27, preveo Dejan Grba.

⁴ Vilayanur S. Ramachandran, *Purple Numbers and Sharp Cheese* in *The Emerging Mind*, Reith Lectures, BBC, 2003.